

Ərtoğrul Cavid - Yarımçıq ömrün akkordları...

Böyük sənətkarımız Hüseyn Cavidin övlad-camisi 24 il yaşamış Ərtoğrulun nisgilli ömrü yoluna sığmayan neçə-neçə musiqi əsərləri, dram, libretto, tərcümə, rəsm əsərləri və məktubları qalıb. Qısa zaman kəsiyində əzəbli tale yaşayan istedad sahibinin yadigarlarını təzə yaşantı gətirmək, indiki nəslə çatdırmaq nəcib, xeyrəxah işdir. Bu mənada Cavid irsini tədqiq edən Azər Turanın tərtib etdiyi, ön söz yazdığı və redaktoru olduğu irihəcmli kitab diqqətimizi cəlb etdi. "Ərtoğrul Cavid. Yazıları, rəsmləri, bəstələri, məktubları..." adlandırılmış və "Vektor" Nəşrlər Eviində təzəcə çapdan buraxılmış

kitabda nakam sənətkarın əsərləri toplanıb. Son dərəcə emosional dillə, həssaslıq və ürək yağısı ilə qələmə alınmış ön sözdə deyilir:

"...Bu kitabın araçılığı ilə görəcəksiniz ki, Ərtoğrul Cavid qeyri-adi istedad sahibidir. XX yüz il fikri tariximizdə adi simalardan biri deyil. Sadəcə qısa ömür, əzəbli tale onun bütün ehtisamı ilə üzə çıxmasına, özünü ifadə etməsinə imkan verməyib".

Toplunu vərəqləyərkən o da aydın olur ki, Ərtoğrul böyük sənətkarımız Bülbülün rəhbərlik etdiyi Musiqi-Elmi Tədqiqat Kabinətində əməkdaşlıq edib.

Tədqiqatçı Ə. Cavidin musiqi yaradıcılığının xarakterik xüsusiyyətlərini ətraflı şərh edir, ona mü-nasibət bildirir. Və ilk dəfə olaraq, bəstəkar fəaliyyətinin not yazıları ilə yaxından tanış oluruq. Bir yazıçı, dramaturq, rəssam kimi qələmə aldığı yazıların, çəkdiyi rəsmlərin işığında Ərtoğrul Cavid oxucuya olduğu kimi görünür. Fəci-əvi tələyin ayrı-ayrı məqamlarını əks etdirən

məktubları isə həyəcanlı oxumaq olmur. Gənc istedadın kövrək duyumları, uzaqgörən düşüncələri, həyata işıqlı münasibəti sətirələrdə duyulur: sanki əbədiyyətdən bu günlərə boylan Cavid yadigarının ürək çırıntılarını eşidirsən.

Kitabın ən yaxşı cəhəti budur ki, tərtibatçı yarıdıcılıq nümunələrini tarixi ardıcılıqla, sistemləşdirmiş, orijinallığını qoruyub saxlamışdır. Müxtəlif illərdə çəkilmiş nadir fotoşəkillər, bəzi əlyazmaların fotosurəti, sənətkarın rəsmləri bu kitabın geniş arxiv araşdırmaları nəticəsində, ağır zəhmət hesabına yarandığını göstərir. Hiss olunur ki, Azər Turan Ərtoğrul Cavid irsinə qayğı ilə yanaşmışdır.

Kitabın nəfis tərtibatla nəşri də diqqətləyicidir. Sözsüz ki, oxucuları Ərtoğrul Cavidin sənət aləmi ilə ilk dəfə dolğun şəkildə tanış edən bu toplu tədqiqatçılar üçün də elmi araşdırma mənbəyinə çevriləcək.

Müəllifi bu nəcib işinə görə yalnız alqışlamaq olar.

Şamil NAMAZ

"Müasir ədəbi proses və ədəbi tənqid"

"Her hansı bir musiqi aletini kökləməmiş gözəl mahnı, muğam, simfoniya çalmaq mümkün olmadığı kimi, ilhamsız da gözəl bir sənət incisi yaratmaq mümkün deyil. İlham sənətkarın üreyini hadisələrin ritminə uyğun kökləyən ecazkar bir vasitədir, Allah vergisidir". Bu cümlələr "Qızıl qələm", "Vətən", "Araz", "Tofiq Məhəmməd" mükafatları laureatı, gözəl şəir, tanınmış ədəbiyyatşünas, publisist, taruməçi Rəfiq Yusifovun yeni kitabından - ali məktəb tələbələri üçün nəzərdə tutulmuş "Müasir ədəbi proses və ədəbi tənqid" dərslər vəsaitindəndir.

Bu kitab alimin ədəbi aləmdə araşdırmaları, Azərbaycan ədəbiyyatının dünənə haqqında dəyərli mülahizələri, bu günün ədəbi prosesi və ədəbi tənqidi haqqında fikirləri ilə zəngindir. Kitabda zaman

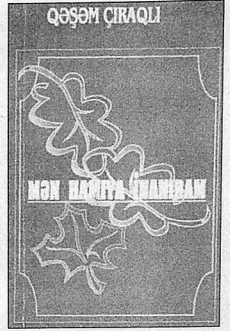
və qəhrəman problemi diqqətə aşıdırılır, ədəbi prosesin formalaşmasında mühtün danılmaz rolu təsdiqlənir, ədəbi proses və sənətkar şəxsiyyəti, yaradıcılıq psixologiyası, yaradıcılıq prosesi və onun mərhələləri, ədəbi prosesdə folklor ənənələri, ədəbi prosesin formalaşmasında bədi tərcümənin rolu, ədəbi prosesdə ənənə və novatorluq, ədəbi tənqidin inkişaf mərhələləri, bədi dil və ədəbi prosesin qarşılıqlı dialektikası, müasir poeziyada sənətkarlıq ax-tarıları, müasir Azərbaycan dramaturgiyası və onun problemləri, müasir ədəbi əlaqələr və s. mə-ləblər haqqında yığcam və əsaslı müəllif şərhı verilib. Müasir ədəbi prosesin mahiyyəti və onun inkişaf qanunauyğunluqları nəzəri və praktik şəkildə təhlil edilir və oxucuya çatdırılır.

"Proses hərəkət, axın deməkdir. "Müasir ədəbi proses və ədəbi tənqid" dərslərini yazmaq bu sahədə atılan ilk addımı gələcəkə davam və inkişaf etdiriləcəyinə inanıram. Ən əsası odur ki, bu sahədə proses başlayıb. Həyat da, ədəbi proses də öz əbədi, əzəli axarını davam etdirməkdir". Bu, müəllifin qənaətidir.

Sevinc NURUQIZI

Qaş qaralır, axşam düşür, bir günümüz də sona yetir. Sona yetən bu gün də tarixə çevrilir. Ancaq tarixə çevrilən günümüzdə Vətən üçün, tarix üçün, gələcəyə çatdırmaq üçün görəkli, faydalı nə işə edirikmi? Və yaxud, özüümü hesabət verəndə eladiklərimizdən gələcək nəslin razı qalacağına əminikmi? Bu suallar ortaya çıxanda vicdan susmur, öz-özünə sual verir: "Bu xalq üçün nə etmişəm?". Görünür, bu sualı özüne şair Qəşəm Cıraqılı daha çox verir. Çiyində daha ağır yük daşımağa hazır olan şair, çiyinlərinə böyük məsuliyyət qoyaraq, etdiklərindən hələ o qədər də razı olmadığı üçün təvəzökarlıqla özüünü "Doğma şeirimizin ögey şairi" adlandırır.

"Mən hamıya inanıram"

Qəşəm Cıraqılı bir neçə şeir kitabının müəllifidir. Oxuculara imzası çoxdan tanış olan şairin bu günlərdə yenidən çapdan çıxmış "Mən hamıya inanıram" kitabı gələcək nəsliyə dəyərli sözlərdən hörlülmüş şer çələngidir.

"Xoşbəxt olardin?" şeirində pula həris qadınları, ümumiyyətlə pula şimikereək bütövlükdə şəxsiyyət və məneviyyatını ayaqlar altına atmağa hazır olanlara dünyanı pula bürüyüb, ayaqları altına atsa, gözü-könü doyub "xoşbəxt olardin?" sualını verəndən sonra şair şeirin sonunda oxucusuna daha ciddi məqsədləri xətlirədir:

Xəzinədar kimi
Çəkilydi adın,
Gülüm, xoşbəxt olardin?
Düşəndə pul selinə,
Batanda pul gölündə,
Görərsən pul deyilmiş
Xoşbəxtliyin açarı-
Tufan qopar çölündə.

Bununla şair "Nəyə lazım o qızıl təst ki, içinə qan qusasən?" el deyimini çox ustalıqla müasir üslubda oxucuya çatdırır.

Şair Azərbaycanda baş verən hər bir hadisəyə, xalqın başına gələn fəciələrə həssaslıqla yanaşır. "Ağlama, anam, ağlama" şeri də fikrimizə tutarı misaldır:

Hardan tutdu bizi qarğış?
Qana qaltan olduq bu qış.
Hələ Yanvar ağlanmamış-
Metroda oldu partlayış.
Ağlama, anam, ağlama,
Qırılar inan, ağalama.

Bu misrələrlə lövnə yaratmaq şair 20 Yanvar faciəsini qan yaddaşımız kimi gələcək nəsle çatdırır və bütün ölkənin yas içində olduğunu, insanların ağlar qaldığına işarə edərək onları sözlə ovutmaq mümkün olmadığını, faciənin böyük

lüyünü, dəhşətini, sonsuzluğunu altı bənd şərə ustalıqla sığdırıb, bir büküm dardın bütöv bir xalqı necə çuğladığını qabarıq çatdırır.

Bu günümüzdə Qarabağ mövzusunda ehtiyacı olan poeziyamızın və Qarabağ dərindən bütöv dünyaya yaş etmək üçün mövzu qitlığı duyan nəsrimizin açılığını nəzərə aldıqdanmı, yoxsa şairin özünün də daxilində bir üşyan, bir həsrət, bir yağı baş qaldırdığındanmı "Hörmək toruna düşən Vətən" şerini qələmə alır və haqlı olaraq:

Döndü hörməyə kənardan gələn,
Hörmək toruna düşübdür Vətən.

deyir.

Qəşəm Cıraqılı "İsa bulağı" şerində bir qurtum suya təşnə olduğunu ələ izhar edir ki, İsa bulağında olub-olmayan hər bir kəsə nöstəlli hisslər oynar, qəlbi kövrəli:

Bir qurtum su ver, içim.
Həsərdən yanır içim.
Yol ver, yanına köçüm,
Sərin bulaq, şirin bulaq,
Sənə həsrət qalıb dodaq.
Ağ buxaq, al yanaq-
İsa bulağı-
Axx... ay bulaq, axx... ay bulaq-

Qəşəm Cıraqılı təcrübəli qələm sahibi kimi hansı mövzuda desən, özünü məharətlə sınayır: istər təbiətin təsvirində, istər körpələrlə münasibətdə, gözəllərin vəstində, siyasətin çərçivəsində.

Kitabın sonunda oxuduğumuz "Rusiya" şeri, ondan sonra gələn, tamamilə başqa əhvali-rühiyyədə yazılmış uşaqlar üçün "Sərçə" Novruz səhnəçisi şairin yaradıcılığında inamla danışmağa imkan verir. Həmkarım Məhəmməd Təhləlin yazılarında isə Qəşəm Cıraqılının yaradıcılığı daha dolğun təhlil edilib. Mən də bütün oxucu auditoriyasının zövqünə inanaraq, Qəşəm Cıraqılının "Mən hamıya inanıram" şer kitabını oxumağı tövsiyə edirəm.

Nüşabə MƏMMƏDLİ

Sərgi açılmışdır

◆ Bu gün Səttar Bəhlulzadə adına Mərkəzi Sərgi salonunda Şuşanın işğalının 13-cü ildönümünə həsr edilmiş sərgi açılmışdır.

Sərgidə əslən şuşalı olan dörd rəssamın 120-dən çox rəsm əsəri nümayiş etdirilmişdir.

Əməkdaşımızın sərgi haqda geniş materialı qşetimizlə gələn saylarında çap edəcəyik.

"Mədəniyyət"